

virksomhedernes stilling kan give anledning til tvivl om, hvorvidt loven er overtrådt.

En markedsafgrænsning efter loven kan således hverken af Konkurrencerådet eller af en dansk domstol ske, uden at efterspørgsels- og udbudssubstitution er undersøgt, dokumenteret og vurderet. Omvendt indebærer bestemmelsen ikke, at der ikke kan inddrages andre kriterier end de oplyste.

Afgrænsningen af det relevante marked har til formål at indkredse de konkurrencebegrænsninger, som en eller flere virksomheder møder, eller med andre ord at undersøge, om kunderne har alternative forsyningskilder såvel geografisk som produktmæssigt. EU-praksis, herunder Kommissionens meddelelse fra 1997 om afgrænsning af det relevante marked, jf. EF-Tidende 1997, nr. C 372, s. 5, vil være vejledende for afgrænsningen af det relevante marked. Formålet med at afgrænse et marked både som et produktmarked og som et geografisk marked er at fastslå, hvilke egentlige konkurrenter, der er i stand til at begrænse de involverede virksomheders adfærd og forhindre dem i at handle uafhængigt af et effektivt konkurrencemæssigt pres.

Ved det relevante produktmarked forstås markedet for de produkter eller tjenesteydelser, som forbrugerne betragter som substituerbare på grund af produkternes eller tjenesteydelsens egenskaber, pris eller anvendelsesformål.

Ved det relevante geografiske marked forstås det område, hvor de involverede virksomheder afsætter eller efterspørger produkter eller tjenesteydelser, og som har tilstrækkeligt ensartede konkurrencevilkår, og som kan skelnes fra de tilstødende områder, fordi konkurrencevilkårene dér er meget anderledes.

Afgrænsningen af det relevante marked kan føre til forskellige resultater afhængigt af det konkurrencemæssige problem, der skal undersøges. Disse forskelle bunder bl.a. i, at ved undersøgelsen af en fusion er der hovedsagelig tale om en analyse af fremtidige forhold, mens en undersøgelse af et misbrug af en dominerende stilling bygger på den tidligere adfærd. Disse forskellige tidshorisonter kan medføre, at der eksempelvis afgrænses forskellige geografiske markeder afhængigt af, hvad der undersøges.

Ved undersøgelse af *efterspørgselssubstitution* fastlægges en række produkter, som forbrugerne betragter som substituerbare. Hermed menes en undersøgelse af, hvorledes forbrugernes

sandsynlige reaktion vil være på en lille, varig stigning i de relative priser på en virksomheds produkter. Der tages udgangspunkt i de produkter, som de involverede virksomheder sælger, og det område, hvor de sælger dem. Dette sker for at fastslå, om yderligere produkter og områder skal medtages i markedsafgrænsningen eller ej. Disse yderligere produkter og områder skal medtages, hvis de påvirker eller begrænser prisfastsættelsen på virksomhedernes produkter tilstrækkeligt på kort sigt. Mere konkret skal man forestille sig, at der afhængigt af produktets art sker en varig prisstigning på 5-10 pct. for A's produkt. Vil denne prisstigning da betyde, at forbrugerne vil skifte til B's produkt? I bekræftende fald kan B's produkt substituere A's, og i afgrænsningen af det relevante produktmarked skal såvel A's som B's produkter derfor indgå.

For at fastslå, om virksomheder i andre områder i praksis kan betragtes som alternative forsyningskilder for forbrugerne, skal det ligeledes undersøges, om virksomhedernes kunder umiddelbart kan og vil skifte til leverandører i andre områder, og uden at det medfører særligt store omkostninger. Hvor en aftale binder en kunde i en efter forholdene normal periode, forudsat at denne periode ikke i sig selv er i strid med forbudet mod konkurrencebegrænsende aftaler i lovens § 6, er det kundens valgmuligheder efter aftalens ophør, der skal lægges til grund ved vurderingen af efterspørgselssubstitution. Det geografiske marked skal afgrænses uden skelen til landegrænser og territoriale skel, men ud fra konkurrencevilkårene.

Med ændringsforslaget lægges der op til, at der herudover skal ske en undersøgelse af, hvorvidt der findes *udbudssubstitution*. I undersøgelsen af udbudssubstitution indgår en vurdering af, hvorvidt andre leverandører som en reaktion på små, varige ændringer i de relative priser på kort sigt kan omstille produktionen til de relevante produkter eller tjenesteydelser og markedsføre dem på kort sigt, uden at det medfører betydelige ekstraomkostninger eller risici. Med de relevante produkter forstås de produkter eller tjenesteydelser, som produceres eller udbydes af de involverede virksomheder.

Denne undersøgelse er særligt relevant i tilfælde, hvor undersøgelsen af efterspørgselssubstitution er mundet ud i, at der ikke findes alternativer, fordi der eksempelvis er tale om et produkt af særlig art og kvalitet. Her vil de for-